

25 . Cașolț | Comuna: Roșia | Județ: Sibiu | Punct: Dealul Bisericii | Anul: 2014

Anul: 2014

Cod RAN: 145426.01

Perioade: Antichitate, Evul Mediu

Epoci: Epoca romană târzie, Epoca medievală târzie

Categorii sit: Religios, ritual și funerar, Apărare (construcții defensive)

Autori: Elena Beatrice Ciută, Ioan Marian Țiplic, Maria Emilia Țiplic, Iulian-Marius Șchiopu

Instituții: Universitatea "1 Decembrie 1918", Alba Iulia, Universitatea "Lucian Blaga", Sibiu, Universitatea "Lucian Blaga", Sibiu, Muzeul Țării Făgărașului "Valeriu Literatu", Făgăraș

Raport

Coordonatele geografice ale sitului în zona centrală sunt:

45046'28.09" N și 24016'43.03" S. Cota de altitudine este de 410,24 m).

Perioada de desfășurare a campaniei: iulie-august 2007-2010

Obiective

Cercetarea arheologică face parte dintr-un proiect amplu (Vechi monumente eclesiastice pe valea Hârtibaciului) vizând cercetarea monumentelor eclesiastice de pe valea Hârtibaciului. Până în prezent fiind cercetată parțial Biserica Evanghelică din Ruja, jud. Sibiu și abordată cercetarea bisericii dispărute situată pe Dealul Bisericii din Cașolț, jud. Sibiu.

Cercetarea arheologică are în vedere documentarea planului vechii biserici fortificate ce s-a aflat pe Dealul Bisericii (fig.1) până în anul 1916 (20). Acest monument nu este cunoscut decât prin prisma informațiilor documentare, deoarece nu a făcut obiectul unor cercetări de arheologie sau de istoria artei înainte de primul război mondial, iar în timpul acestuia a fost demolat complet, fiind deja de mai multa vreme în ruină.

Localitatea Cașolț este mai bine cunoscută în rândul specialiștilor datorită necropolei tumulare și a descoperirilor de epoca romană. Biserica medievală este atestată pentru prima oară în anul 1302, când parohia Sf. Maria din Cașolț a rămas vacantă din cauza decesului parohului, în vechea biserică construită pe dealul de deasupra actualei biserici luterane (ridicată în 1809) nu se mai păstrează astăzi nimic. Știm doar că în 1916 mai erau vizibile ruine din construcția amintită și din care se mai vedea parte din incintă și un corp de clădire având la etaj o ușă gotică cu baghete. În timpul luptelor din primul război mondial și aceste ruine au fost complet distruse, iar la reforma agrară, terenul a intrat în proprietatea unui localnic, ce a vândut piatra ca material de construcție. După indicațiile sale biserica a avut un plan "dreptunghiular" cu contraforți (fig. 2). Până în prezent nu există, după cunoștința noastră, nici un plan al bisericii dispărute, imaginea cea mai veche fiind o reprezentare pe Ridicarea Josefină (fig. 3).

Situație existentă

Localitatea Cașolț este mai bine cunoscută în rândul specialiștilor datorită necropolei tumulare și a descoperirilor de epocă romană care au făcut obiectul unor cercetări mai vechi întreprinse în anii "50, "60 și "90 ai secolului trecut de către Mihail Macrea, Nicolae Lupu și respectiv Dumitru Popa (21). Cimitirul se întinde pe o lungime de aproximativ 840 m și înglobează 299 de tumuli, datându-se în secolele II-III d.Chr.

Localitatea are în prezent două biserici (luterană și respectiv ortodoxă) ambele construite la începutul secolului XIX, ambele fiind construite sub dealul Bisericii pe laturile de nord și respectiv est ale acestuia.

Biserica medievală este atestată pentru prima oară în 1302, când parohia Sf. Maria din Cașolț a rămas vacantă din cauza decesului parohului (22). Din vechea biserică construită pe dealul de deasupra

actualei biserici luterane (ridicată în 1809) nu se mai păstrează astăzi nimic. Știm doar că în 1916 mai erau

vizibile ruine din construcția amintită și din care se mai vedea parte din incintă și un corp de clădire având la etaj o ușă gotică cu baghete²³. În timpul luptelor din primul război mondial și aceste ruine au fost complet distruse, iar la reforma agrară, terenul a intrat în proprietatea unui localnic, ce a vândut piatra ca material de construcție. După indicațiile sale biserica a avut un plan dreptunghiular cu contraforți (Gheorghe Balteș - Casolt).

Descrierea săpăturii arheologice. Campaniile 2007-2010

Situl a fost abordat în cele 4 campanii printr-un sistem de magistrală stratigrafică care a furnizat informații cu privire la stratigrafia și la depunerile paleobotanice. În baza informațiilor obținute în primele două campanii, ulterior s-a trecut la adaptarea sistemului de săpătură în așa fel încât să fie acoperită cca. 70%

din suprafața platoului actual (fig. 2).

a. Biserica. În vara anului 2007 (iulie) pe dealul de deasupra actualei biserici luterane, în zona unde în 1916 mai erau vizibile fragmente de zidărie, au fost trasate 4 secțiuni (S1-S4), care au avut ca scop punerea în evidență a fundațiilor bisericii dispărute (faza romanica) și a celorlalte faze ulterioare acesteia. De asemenea s-a mai avut în vedere stabilirea relațiilor stratigrafice (evoluția nivelului de calcare și a nivelurilor de construcție sau dărâmare) și cercetarea primului cimitir din jurul bisericii. În urma primei campanii, rezultatele cercetărilor arheologice nu au fost foarte concludente în ceea ce privește planimetria bisericii. Prin cele patru secțiuni deschise s-au putut descoperi fragmente din fundația unei structuri de zidărie realizată din piatră de râu legată cu mortar de bună calitate..

În campania arheologică din iulie 2008²⁴ au fost trasate alte trei secțiuni (S5-S7) care au adus un plus de informație cu privire la planimetria bisericii în ceea ce privește peretele nordic al colateralei și la traiectul zidului de incintă.

În vara anului 2009 campania arheologică a fost extinsă pe durata a 5 săptămâni permițându-se astfel trasarea și derularea cercetărilor în cadrul a 5 secțiuni, din care 4 (S8-S10, S12) au avut drept scop delimitarea clară a traiectului corului și a umărului de legătură între latura sudică a corului și peretele sudic al colateralei sudice, iar a cincea (S11) a adus un plus de informație cu privire la traiectul zidului de incintă.

În campania din anul 2010 au fost trasate alte 5 secțiuni (S13-S17) care au adus un plus de informații cu privire la planimetria bisericii și la necropola din jurul ei.

b. Fortificația

Aceasta a avut un traiect circular dar în situația actuală este greu de spus dacă a avut și alte turnuri situate pe traseul zidului sau doar turnul de poartă. Situația din teren nu justifică existența altor turnuri. Turnul de poartă s-a aflat pe latura de nord a platoului, așa cum reiese din analiza pozei publicată de H. Fabini și în S13 a fost pusă în evidență existența unei structuri de zidărie ce ar putea proveni de la fundația acestuia.

c. Cimitirul. În cele 4 campanii (2007-2010) au fost cercetate și 53 de morminte (fără inventar) ce ilustrează, în opinia noastră, existența a două orizonturi de înmormântare:

- primul nivel de morminte este ilustrat de mormintele orientate V-E, în paralel cu zidurile bisericii, nivel ce se poate data cel mai probabil în perioada de început a secolului al XIV-lea și până la mijlocul secolului al XVI-lea ;

- al doilea nivel este ilustrat de mormintele ce nu mai au o orientare riguroasă, fapt ce demonstrează trecerea comunității catolice din localitate la Reformă și prin urmare se datează în perioada secolelor XVI-XVIII. De la sfârșitul secolului al XVIII-lea cimitirul a fost abandonat în favoarea celui ridicat în jurul noului lăcaș religios luteran construit la baza dealului Bisericii.

Concluzii preliminare. În baza datelor obținute până în prezent se poate afirma că biserica ce a funcționat pe dealul Bisericii din localitatea Cașolț face parte din rândul bisericilor de plan bazilical scurt, fără contraforți. Datarea largă a perioadei de funcționare poate fi făcută între limitele sfârșitului de secol

XIII și sfârșitul secolului al XVIII-lea, moment de la care se renunță la construcția de pe deal în favoarea uneia nou ridicată la baza acestuia. Momentul de construcție poate fi datat indirect prin raportarea la datările acceptate pentru monumentele din localitățile învecinate (Daia, Nou, Roșia, Hosman). Cercetarea arheologică a pus în evidență existența unei refaceri a închiderii de est a corului:

Biserica 1: construcția romanică de tip bazilical scurt cu cor pătrat și absidă semicirculară:

Biserica 2: modificarea majoră a corului care este închis cu o absidă patrulateră sprijinită la colțuri de contraforți

Cronologia relativă internă a monumentului suportă două faze (romanică și gotică) de evoluție pe aceeași suprafață, deoarece mormintele din preajma bisericii nu sunt deranjate de traseul fundațiilor, nici de cele ale fazei romanice, nici de cele ale fazei gotice a corului. Mormintele din al doilea orizont de înmormântare se identifică în cadrul necropolei ce înconjură monumentul datorită nealinierii lor față de monument, generându-se un aspect neîngrijit al orientării mormintelor, acesta fiind rezultatul impunerii ritului evanghelic în rândul comunității.

Note

- 20. Vătășianu încadrează aceste ruine în categoria castelurilor (Vătășianu, 1959, p. 613, fig. 560).
- 21. Lupu 1955; Macrea și colab. 1959, pp. 403-410; Protase 1966, p. 27; Popa 2000, p. 186, 201.
- 22. Urkundenbuch zur Geschichte der Deutschen in Siebenbürgen, 1892, I, nr. 296.
- 23. Fabini, H., Atlas der siebenbürgisch-sächsischen Kirchenburgen und Dorfkirchen, I.Bd., Hermannstadt/Heidelberg, 1998, p. 331.
- 24. Tiplic și colab., p. 91-92.

Informații suplimentare online

[Raportul 5334 din cronica.cimec.ro](#)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](#)
